

اصول قانون اساسی

در سه نظر ات شورای نگهبان

عنوان

اصل یکصد و شصت و هفتم

شماره مسلسل: ۱۳۹۶۰۰۹۳

تاریخ: ۱۳۹۶/۰۹/۲۲

بزرگساده شورای نگهبان

شناسنامه

عنوان:

اصول قانون اساسی در پرتو نظرات شورای نگهبان

اصل یکصد و شصت و هفتم

تدوین:

محمد فتحی

ناظر علمی:

کاظم کوهی

شماره مسلسل: ۱۳۹۶۰۰۹۳

تاریخ انتشار: ۱۳۹۶/۰۹/۲۲

فهرست مطالب

- ۲..... اصل یکصد و شصت و هفتم.....
- ۲..... ۱- نظرات شورای نگهبان در خصوص مصوبات مجلس شورای اسلامی.....
- ۱-۱. طرح قانونی الحاق دادگاه‌های انقلاب به دادگستری جمهوری اسلامی ایران.....
- ۲..... ۲-۱. طرح تعیین وضعیت قضایی کسانی که سه سال در دادرهای انقلاب اسلامی اشتغال به کار قضایی داشته‌اند.....
- ۲..... ۳-۱. لایحه اصلاح قانون دادرسی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران و ماده واحده الحاق سازمان قضایی ارتش به دادگستری.....
- ۳..... ۴-۱. طرح جرایم سیاسی.....
- ۳..... ۵-۱. لایحه اصلاح مواد فصل دوم قانون تعیین حدود و وظایف و اختیارات و مسئولیت‌های ریاست جمهوری اسلامی ایران تحت عنوان «مسئولیت رئیس جمهور در اجرای قانون اساسی».....
- ۴..... ۶-۱. طرح هیئت منصفه.....
- ۵..... ۷-۱. طرح تدوین و تنقیح قوانین و مقررات کشور.....
- ۵..... ۸-۱. لایحه مجازات قاچاق اسلحه و مهمات و دارندگان سلاح و مهمات غیرمجاز.....
- ۵..... ۹-۱. لایحه مجازات اسلامی (کلیات، حدود، قصاص و دیات).....
- ۶..... ۲- نظرات شورای نگهبان در خصوص اساسنامه‌های مصوب هیئت وزیران.....
- ۶..... ۳- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان.....
- ۶..... ۴- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی.....
- ۴-۱. استعلام شورای عالی قضایی جمهوری اسلامی ایران نسبت به امکان جلوگیری از اجرای قوانین و تصویب‌نامه‌ها و آیین‌نامه‌های مصوب در رژیم گذشته و الزام محاکم به عمل بر طبق اصل ۱۶۷ قانون اساسی.....
- ۶..... ۵- تذکرهای ارشادی و قانونی شورای نگهبان.....
- ۷.....

اصل یکصد و شصت و هفتم

قاضی موظف است کوشش کند حکم هر دعوا را در قوانین مدونه بیابد و اگر نیابد با استناد به منابع معتبر اسلامی یا فتاوی معتبر، حکم قضیه را صادر نماید و نمی‌تواند به بهانه سکوت یا نقص یا اجمال یا تعارض قوانین مدونه از رسیدگی به دعوا و صدور حکم امتناع ورزد.

۱- نظرات شورای نگهبان در خصوص مصوبات مجلس شورای اسلامی

۱-۱. نظر شماره م/۲۷۳۷ مورخ ۱۳۶۰/۳/۳۰ شورای نگهبان در خصوص طرح قانونی الحاق دادگاه‌های انقلاب به دادگستری جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۶۰/۳/۲۶ مجلس شورای اسلامی

۱-۱-۱- ماده (۲) طرح قانونی مزبور که قضات دادگاه‌های انقلاب را مکلف می‌نماید در صورت نبودن قانون مصوب شورای انقلاب یا مجلس شورای اسلامی طبق فتاوی امام (مدظله) یا منابع معتبر دیگر اسلامی که از جانب شورای عالی قضایی ابلاغ می‌گردد عمل نمایند، مغایر اصل ۱۶۷ قانون اساسی شناخته شد. ... بدیهی است اعمال ضد انقلاب که رسیدگی به آنها در تبصره (۱) ماده (۲) در صلاحیت دادگاه‌های انقلاب گذاشته شده باید طبق قانون، موارد آن مشخص و مجازاتش تعیین گردد.^(۱)

۱-۲. نظر شماره ۶۸۳۷ مورخ ۱۳۶۵/۷/۱۶ شورای نگهبان در خصوص طرح تعیین وضعیت قضایی کسانی که سه سال در دادرسی‌های انقلاب اسلامی اشتغال به کار قضایی داشته‌اند^(۲) مصوب ۱۳۶۵/۷/۶ مجلس شورای اسلامی

۱-۲-۱- نظر به اینکه با توجه به اصول ۱۵۷، ۱۶۳ و ۱۶۷ قانون اساسی قضات باید دارای صلاحیت علمی لازم باشند و مجرد داشتن دیپلم و تمام کردن لمعتین و بیرون آمدن از عهده امتحان آیین دادرسی کیفری، کافی برای داشتن صلاحیت تصدی

۱. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل سی و ششم، شماره ۱-۲-۱.

۲. گفتنی است این طرح ابتدا با عنوان «طرح تعیین وضعیت قضایی کسانی که سه سال در دادرسی‌ها و دادگاه‌های انقلاب اسلامی اشتغال به کار قضایی داشته‌اند» به مجلس تقدیم شده است، لیکن عنوان آن، هنگام بررسی در مجلس تغییر کرده است.

محاکم قضایی نیست اصلاحیه مذکور با قانون اساسی مغایر است. لازم به تذکر است که از لحاظ اشتغال در دادسرا نیز علاوه بر آیین دادرسی کیفری، حداقل گذراندن امتحان حقوق جزای اسلامی نیز لازم است.^(۱)

۳-۱. نظر شماره ۱۴۰۷ مورخ ۱۳۶۸/۹/۱۵ شورای نگهبان در خصوص لایحه اصلاح قانون دادرسی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۶۴/۲/۲۲ و ماده واحده الحاق سازمان قضایی ارتش به دادگستری مصوب ۱۳۶۰/۸/۱ و ۱۳۶۸/۴/۱،^(۲) مصوب ۱۳۶۸/۹/۸ مجلس شورای اسلامی

۱-۳-۱- اگر مقصود از رعایت وحدت رویه مذکور در بند (ز) ماده (۱) (ماده (۱۰) اصلاحی)،^(۳) ایجاد وحدت رویه قضایی است که بر اساس اصل ۱۶۱ قانون اساسی به عهده دیوان عالی کشور گذاشته شده، خلاف قانون اساسی است و اگر مقصود تحمیل استنباط رئیس سازمان قضایی بر قضات سائر محاکم باشد، خلاف موازین قضاء اسلامی و قانون اساسی است و اگر مطلب دیگری منظور باشد باید بیان شود تا شورای نگهبان نظر دهد.

۴-۱. نظر شماره ۸۰/۲۱/۱۶۲۲ مورخ ۱۳۸۰/۴/۲ شورای نگهبان در خصوص طرح جرایم سیاسی مصوب ۱۳۸۰/۳/۸ مجلس شورای اسلامی

۱-۴-۱. اطلاق ماده (۱۹) و تبصره (۱) آن،^(۴) خلاف شرع و مغایر اصول ۳۶، ۵۷، ۶۱، ۱۵۶، ۱۵۹ و ۱۶۷ قانون اساسی تشخیص داده شد.
۲-۴-۱. اطلاق ماده (۲۰)،^(۵) خلاف شرع و مغایر اصول ۳۶، ۵۷، ۶۱، ۱۵۶، ۱۵۹ و

۱. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل یکصد و پنجاه و هفتم، شماره ۱-۶-۱.

۲. گفتنی است این لایحه ابتدا با عنوان «لایحه اصلاح قانون دادرسی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۶۴/۲/۲۲» به مجلس تقدیم شده است، لیکن عنوان آن، هنگام بررسی در مجلس تغییر کرده است.

۳. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل یکصد و شصت و یکم، شماره ۱-۱-۱.

۴. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل سی و ششم، شماره ۱-۱۸-۱.

۵. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل سی و ششم، شماره ۱-۱۸-۲.

۱۶۷ قانون اساسی تشخیص داده شد.

۵-۱. نظر شماره ۸۲/۳۰/۲۹۴۴ مورخ ۱۳۸۲/۲/۱۷ شورای نگهبان در خصوص لایحه اصلاح مواد فصل دوم قانون تعیین حدود و وظایف و اختیارات و مسئولیت‌های ریاست جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۶۵/۸/۲۲ مجلس شورای اسلامی تحت عنوان «مسئولیت رئیس جمهور در اجرای قانون اساسی»، مصوب ۱۳۸۲/۱/۱۹ مجلس شورای اسلامی

۱-۵-۱- تبصره یک ماده دو،^(۱)

الف- ...

د- الزام قاضی به تبعیت از حکم شعبه خاص دیوان عالی کشور خلاف موازین شرع شناخته شد. همچنین مستفاد از اصل ۱۶۷ قانون اساسی آن است که قاضی مکلف است منحصراً مطابق قوانین مدوّنه حکم صادر کند و چنانچه حکم قضیه را در قوانین مدوّنه نیابد با استناد به منابع معتبر اسلامی یا فتاوی معتبر حکم صادر نماید و طریق دیگری پیش بینی نشده است؛ لذا از این جهت مغایر اصل مذکور شناخته شد.

۱-۵-۲- ماده سه،^(۲)

۱. ماده ۲- ...

تبصره ۱- رئیس جمهور اگر رأی قضایی را مغایر قانون اساسی تشخیص دهد نقض رأی مذکور را از دیوان عالی کشور درخواست می‌نماید. این درخواست موجب توقف اجرا و آثار و تبعات رأی تا پایان رسیدگی می‌شود. رئیس قوه قضائیه مکلف است شعبه‌ای خاص در دیوان عالی کشور متشکل از یک رئیس و دو مستشار که دارای پایه یازده قضایی باشند را برای رسیدگی به این درخواست تشکیل دهد. اعضای این شعبه به انتخاب هیئت عمومی دیوان عالی کشور و با حکم رئیس قوه قضائیه منصوب می‌شوند. رسیدگی به درخواست رئیس جمهور توسط قضات شعبه مزبور انجام و نظر اکثریت ملاک عمل خواهد بود. هنگام رسیدگی هیئتی مرکب از سه حقوقدان به انتخاب مجلس شورای اسلامی و سه حقوقدان به انتخاب هیئت وزیران در جلسه حضور خواهند داشت و نظرات و توضیحات خود را به شعبه ارائه خواهند نمود. در صورت نقض رأی از سوی شعبه مزبور پرونده جهت رسیدگی به مرجع قضایی صالح ارسال می‌شود و آن مرجع مکلف به تبعیت از نظر شعبه خاص دیوان عالی کشور خواهد بود.

(در خصوص ایراد شورای نگهبان، اصلاحی از سوی مجلس انجام نشده و لذا این لایحه، به سرانجام قانونی نرسیده است.)

۲. ماده ۳- ماده (۱۵) به شرح زیر اصلاح می‌شود:

ماده ۱۵- به منظور اجرای صحیح و دقیق قانون اساسی، رئیس جمهور می‌تواند در صورت احراز تخلف به

الف: این ماده ایرادات ... بندهای (۳) و (۴) [= ایراد مذکور در بند ۱-۵-۱] را دارد.

۶-۱. نظر شماره ۸۰/۲۱/۳۰۳۰ مورخ ۱۳۸۰/۱۰/۱۸ شورای نگهبان در خصوص طرح هیئت منصفه^(۱) مصوب ۱۳۸۰/۱۰/۳ مجلس شورای اسلامی

۱-۶-۱- تبصره‌های (۲) و (۳) ماده (۱۳)،^(۲) خلاف موازین شرع و مغایر اصول سی و ششم، یکصد و پنجاه و ششم، یکصد و پنجاه و نهم و یکصد و شصت و هفتم قانون اساسی و همچنین با توجه به ایراد بند (۳)، مغایر اصول پنجاه و هفتم و شصت و یکم قانون اساسی شناخته شد.

۷-۱. نظر شماره ۸۸/۳۰/۳۷۷۵۸ مورخ ۱۳۸۸/۱۲/۲۶ شورای نگهبان در خصوص طرح تدوین و تقیح قوانین و مقررات کشور مصوب ۱۳۸۸/۱۲/۱۰ مجلس شورای اسلامی

۱-۷-۱- اطلاق عبارت «تعیین موارد نسخ صریح و اعمال آنها در ...» توسط معاونت مزبور و لازم‌الاتباع بودن این امر برای مجریان و قضات، مذکور در جزء (۵-۱) ماده (۳)،^(۳) مغایر اصول ۵۸، ۷۳، ۸۵، ۱۳۸ و ۱۶۷ شناخته شد.

۸-۱. نظر شماره ۹۰/۳۰/۴۲۹۵۵ مورخ ۱۳۹۰/۴/۲۲ شورای نگهبان در خصوص لایحه مجازات قاچاق اسلحه و مهمات و دارندگان سلاح و مهمات غیرمجاز مصوب ۱۳۹۰/۴/۵ مجلس شورای اسلامی

۱-۸-۱- واگذاری تطبیق موارد با مقررات به نهاد مربوطه در ماده (۴)،^(۴) مغایر اصول ۱۵۶ و ۱۶۷ قانون اساسی است.

→

هر یک از قوای مقننه و قضائیه و مجریه و نهادهای حکومتی تذکر و اخطار دهد. ترتیب اثر ندادن به تذکر و اخطار رئیس جمهور، می‌تواند به اقدامات مذکور در ماده (۱۴) این قانون و تبصره (۱) آن منجر شود.

(در خصوص ایراد شورای نگهبان، اصلاحی از سوی مجلس انجام نشده و لذا این لایحه، به سرانجام قانونی نرسیده است.)

۱. گفتنی است این طرح ابتدا با عنوان «طرح تشکیل هیئت منصفه» به مجلس تقدیم شده است، لیکن عنوان آن، هنگام بررسی در مجلس تغییر کرده است.

۲. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل سی و ششم، شماره ۱-۲۰-۱.

۳. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل پنجاه و هشتم، شماره ۱-۱۹-۱.

۴. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل یکصد و پنجاه و ششم، شماره ۱-۶۵-۱.

۹-۱. نظر شماره ۹۱/۳۰/۴۹۲۹۹ مورخ ۱۳۹۱/۱۱/۲۹ شورای نگهبان در خصوص لایحه مجازات اسلامی (کلیات، حدود، قصاص و دیات) مصوب ۱۳۹۱/۹/۱۴ کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس شورای اسلامی

۹-۱-۱ در ماده (۱۲ مکرر)،^(۱) در مواردی که مقام معظم رهبری (مدظله العالی) فتوایی ندارند و قاضی می‌تواند از منابع معتبر اسلامی یا فتاوی معتبر حکم قضیه را استنباط نماید، الزام قاضی به استفتاء از محضر مقام معظم رهبری (مدظله العالی)، مغایر اصل ۱۶۷ قانون اساسی شناخته شد.

۲- نظرات شورای نگهبان در خصوص اساسنامه‌های مصوب هیئت وزیران

۳- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان

۴- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی

۴-۱. نظر شماره ۱۹۸۳ مورخ ۱۳۶۰/۲/۸ شورای نگهبان در پاسخ به استعلام شورای عالی قضایی جمهوری اسلامی ایران نسبت به امکان جلوگیری از اجرای قوانین و تصویب‌نامه‌ها و آیین‌نامه‌های مصوب در رژیم گذشته و الزام محاکم به عمل بر طبق اصل ۱۶۷ قانون اساسی

شماره: ۱/۱۱۴۳

تاریخ: ۱۳۶۰/۱/۲۵

شورای محترم نگهبان قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران اجرای قوانین و تصویب‌نامه‌ها و آیین‌نامه‌های گذشته که برخلاف موازین اسلام است و صدور حکم بر طبق آنها در محاکم، به خصوص با توجه به اصل چهارم و اصل یکصد و هفتادم قانون اساسی به هیچ عنوان موجه نیست.

۱. ماده ۱۲ مکرر- هرگاه رجوع به اصل یکصد و شصت و هفتم (۱۶۷) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران لازم شود، مقام قضایی از رهبری استفتاء می‌کند. مقام رهبری می‌تواند این امر را به فرد یا افرادی تفویض نماید.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۹۱/۱۱/۲۴ کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس به منظور رفع ایراد شورا: ماده (۱۲ مکرر) حذف شد.

این نظر به شورای عالی قضایی پیشنهاد شده که با توجه به این دو اصل، همه قوانین و تصویب‌نامه‌ها و آیین‌نامه‌های خلاف اسلام، منسوخ و محاکم موظفند طبق اصل یکصد و شصت و هفتم بر طبق موازین اسلام رأی دهند و این موازین به وسیله شورای عالی قضایی طبق فتوای امام استخراج و به دادسراها و دادگاه‌های انقلاب و دادسراها و دادگاه‌های دیگر ابلاغ گردد و به این ترتیب تا تصویب لوایح قانونی در مجلس شورای اسلامی جلوی اجرای احکام خلاف اسلام گرفته شود. خواهشمند است نظر آن شورا را کتباً اعلام فرمایید.

از طرف شورای عالی قضایی

جمهوری اسلامی ایران

عبدالکریم موسوی اردبیلی

شماره: ۱۹۸۳

تاریخ: ۱۳۶۰/۲/۸

شورای محترم عالی قضایی

عطف به نامه شماره ۱/۱۱۴۳ مورخ ۱۳۶۰/۱/۲۵، موضوع در جلسات شورای نگهبان مطرح و مورد بررسی قرار گرفت. نظر شورا به شرح ذیل اعلام می‌گردد: «مستفاد از اصل چهارم قانون اساسی این است که به طور اطلاق کلیه قوانین و مقررات در تمام زمینه‌ها باید مطابق موازین اسلامی باشد و تشخیص این امر به عهده فقهای شورای نگهبان است. بنابراین قوانین و مقرراتی را که در مراجع قضایی اجرا می‌گردد و شورای عالی قضایی آنها را مخالف موازین اسلامی می‌داند، جهت بررسی و تشخیص مطابقت یا مخالفت با موازین اسلامی برای فقهاء شورای نگهبان ارسال دارید.»

دبیر شورای نگهبان

لطف‌الله صافی

۵- تذکرات ارشادی و قانونی شورای نگهبان

امام خمینی (ره):

و از شورای محترم نگهبان می‌خواهم و توصیه می‌کنم، چه در نسل حاضر و چه در نسل های آینده که با کمال دقت و قدرت و ظایف اسلامی و ملی خود را اِلا و تحت تاثیر هیچ قدرتی واقع نشوند و از قوانین مخالف با شرع مطرو و قانون اساسی بدون هیچ ملاحظه ای جلوگیری نمایند.

(صحیفه امام ج ۲۱، ص ۴۲۲)

آدرس: تهران، خیابان شهید سپهبد قرنی،
کوچه شهید دهقانی نیا (خسرو سابق)، پلاک ۱۲
صندوق پستی: ۱۴۶۳ - ۱۳۱۴۵
تلفکس: ۰۲۱ - ۸۸۳۲۵۰۴۵
info@shora-rc.ir
www.shora-rc.ir